

Драгана Д. Савин*

Институт за ратарство и повртарство, Нови Сад

Живот и дело др Димитрија Ђуровића из Петровог Копита (1882–1945)**

Сажетак: Намера нам је да у овом раду представимо живот и дело заборавањеног међуратног слависте и русисте др Димитрија Ђуровића и да дамо његов потпун биобиблиографски опис. Животни и професионални пут Д. Ђуровића повео га је од Даниловграда, где је започео школовање, до Русије, где је, као даровити ученик, добио прилику да настави и заврши школовање и започне професионалну и научну каријеру, и вратио га је у матичну земљу после завршетка Великог рата (Првог светског рата). Рад у различитим установама средњошколског и високошколског усмерења, као и различити предмети које је предавао: руски, српскохрватски (српски), црквенословенски, немачки језик, историја, утицали су на рад Д. Ђуровића, због чега он оставља за собом богато и хетерогено дело. На почетку каријере писао је теме и радове из палеославистике, лингвистичке славистике и русистике, историје и теорије књижевности, а касније се посвећује писању уџбеника, преводилаштву и публицистици. Због политичких активности и сарадње са припадницима НОП-а, иако дубоко религиозан читавог живота, 1942. бива ухапшен и спроведен у логор Бањица а касније и депортован у логор смрти Маутхаузен, где ће умрети мученичком смрћу пред сам крај Другог светског рата и слом фашизма, против којег се борио пером у својим публицистичким радовима.

Кључне речи: Димитрије Ђуровић, биобиблиографија, русистика, славистика.

Увод

Димитрије Ђуровић спада у плејаду међуратних слависта који су за собом оставили обимно и значајно дело, али су стицајем околности били препуштени заборавању. Ђуровић се бавио паралелно питањима из лингвистике и историје књижевности, написао је значајну уџбеничку литературу, једно изузетно лексикографско дело и велики број публицистичких чланака на тему словенства, мисије Русије, опасности од западњачког материјализма и немачког империјализма. „Ђуровић је за собом оставио вољуминозно и у садржајном погледу веома хетерогено дело: бавио се палеославистиком, етимологијом, дијалектологијом, теоријом и историјом словенских и српске књижевности, лексикографским радом, преводилаштвом,

* draganasavin@gmail.com

** Рад је део докторске дисертације под називом *Славистичко дело Димитрија Ђуровића*, пријављене на Филолошком факултету у Београду, под менторским руководством проф. др Ксеније Кончаревић.

публицистиком, књижевном критиком“ (Кончаревић 2009: 498). Лингвистичку русистику је задужио превасходно двама капиталним радовима: *Руским књижевним језиком* (школском граматиком), Београд 1931, и *Реџником руско-српскохрватским са граматиком руског језика*, Београд 1936. (прво од три издања), који на 1 101 страни даје објашњења око 30 000 руских речи написаних реформисаном руском азбуком, што представља праву ризницу руског језичког фонда. Поред ова два рада из области лингвистичке русистике, значајан допринос је дао и у области лингвистичке славистике: докторска дисертација *Говори общеславянског језика (с лингвистической картой)*, Варшава 1913; *О јореклу словенској њисма*, Београд 1927; *Народности сѣверо-црквенословенској језика*, Београд 1928. Из историје књижевности је написао: *Сѣудије о срѣској народној лирици*, Скопље 1921; *Из историје књижевної љрејорода*, Суботица 1927; као и *Народне умойворине*, Београд 1931, које су доживеле највећи број приказа у домаћим часописима. Аутор је и више уџбеника: *Уроки по етимологији русског језика*, Пултуск 1908; *Фонетика црквено-словенској језика* (дезидерат), Београд 1930; *Морфологија црквено-словенској језика* (дезидерат), Београд 1931; *Русская хрестоматія для воспитанников Военной академии = Руска читанка за њиџомце Војне академије за 1937–1938. љодину* (дезидерат), Београд 1937. Уџбеничка издања су остала ван домета проучавања јер су недоступна или дезидерати.

Биографија Димитрија Ђуровића

Током истраживања, за биографске податке о Димитрију Ђуровићу користили смо следеће изворе: Аранитовић 2000, Дамљановић–Кончаревић 2010, Ђуровић Н. 1946, *Извешџај Државне љрџовачке академије у Земуну за школску 1929/1930*, Кончаревић 2009, 2010^а, 2010^б, 2017, 2018, Миљанић 1977, Миљанић 1979, *50 љодииџица рада Државне љрџовачке академије у Земуну 1883–1933*, Пузовић 2007, Ранковић 2010.

Библиографске податке црпели смо из библиографских прилога и публикација: Аранитовић 1985, 1986^а, 1986^б, 1988^а, 1988^б, 1993, 1994, 2000, Vogovac 1972, Миљанић 1977, Миљанић 1979, Маглајић 1979, Racković 1987, Рајковић 1990, Нунџак 1977, као и из својих истраживања.

Димитрије Ђуровић је рођен у селу Петрово Копито код Даниловграда 29. октобра 1882, а страдао је¹ у логору смрти Маутхаузен априла 1945. године², пред само ослобођење логора и пред сам крај овог крвавог рата. Родитељи су му били Петар, официр црногорске војске, и мајка Круна, рођена Ђурановић. Основну школу је завршио 1893. године у Даниловграду, а како је показао велику даровитост током школовања, добија руску

¹ Д. Аранитовић (2000: 62) пише да је Ђуровић спаљен у крематорију током априла 1945; Н. Миљанић (1977: 129) – да је умро у логору смрти априла 1945; удовица Наталија Ђуровић у предговору другог издања *Речника руско-срѣскохрватској* (1946: 8) каже да је умро мученичком смрћу у концентрационом логору 6. маја 1945; Толстој (Толстой 1984–1985: 796) помиње трагичну смрт у мају 1945, неколико дана пре краја рата; Дамљановић–Кончаревић (2010: 116) – да је страдао у логору смрти априла 1945.

² Биографски подаци о Ђуровићевом животу су у изворима усаглашени, једино се појављују два тумачења времена његове смрти: април и мај. Видети претходну фусноту.

стипендију и одлази у Новгород, где завршава гимназију 1903. године. После завршетка гимназије уписује студије словенске филологије и упоредне граматике индоевропских језика у Москви, а током студирања боравио је у Прагу, Лајпцигу и Петрограду (Санкт Петербургу). Студије је завршио 1907, потом је у Петрограду 1912. магистрирао, да би након годину дана и докторирао на тему *Говори общеславянског јазыка (с лингвистической картой)*³. Руска академије наука упућује младог доктора наука на студијске боравке у Немачку и Француску, а 1914. у Далмацију ради проучавања народних обичаја и језика тамошњег живља, што сведочи о великим потенцијалима и могућностима младог научника и подршци коју је имао у Русији.

Димитрије Ђуровић отпочео је службовање 1908. године, најпре у Варшави, као професор гимназије и предавач на педагошким курсевима при тамошњем универзитету. Исте године склапа брак са професором гимназије Софијом Козловски (Холм, Русија, 1886 – Улцињ, Црна Гора, 1923). Димитрије и Софија су добили двоје деце: Сергија, рођеног 1909. у Варшави, а преминулог 1994. у Београду, др економских наука и професора Универзитета у Београду, и Марију (1912–1945), професора гимназије.

Велики рат мења живот породице Ђуровић из корена: морали су прво да се евакуишу 1915. из Варшаве у Кијев, где Ђуровић на Универзитету добија намештење предавача курсева *Фонетика црквенословенског језика и Прејород код Словена њочейком XIX века* (1915–1916). После Кијева, долази до још једне евакуације, јужније, у Одесу, где Ђуровић наставља са професорском делатношћу. У овом периоду се ангажује и у смештању српских ђака избеглица и њиховом обучавању, и као сарадник у часопису *Словенски јуї*.

Породица Ђуровић се 1920. године досељава у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца. По доласку Ђуровић добија и своје прво радно место у отаџбини – предавач руског језика на Филозофском факултету у Скопљу. Филозофски факултет напушта самовољно, због опасности од маларије која је харала у оним крајевима и страха за здравље своје породице, те прелази у Улцињ (1923), где се запослио као професор и директор гимназије. Током боравка у Улцињу умире му супруга Софија (1923). Следеће три школске године (1924–1927) службује у: Алексинцу⁴, Суботици и, напokon, у Бачком Петровцу⁵. У Београду се са децом настањује 1927. Исте године у Београду

³ Интегрални текст Ђуровићеве докторске дисертације објављен је 1913. од стране самог аутора, у засебној књизи, у Варшави на руском језику. Један примерак ове књиге чува се у Библиотеци Матице српске у Новом Саду.

⁴ У гимназији у Алексинцу Димитрије Ђуровић је провео једну школску годину 1924/1925. и предавао је српски језик, о чему сазнајемо из монографије Зорана Стевановића из 2015. године *Гимназија у Алексинцу од 1918. до 1941. године*. Ђуровић је био разредни старшина IV^b одељењу, у који је почетком године било уписано 56 ученика, а на крају је било 48 ученика (3 ученика је разред завршило са одличним успехом, 3 са врлодобрим и 27 са добрим успехом, 15 ученика је упућено на поправни испит, од чега је 5 понављало разред). Успех ученика на крају године у одељењу у којем је Д. Ђуровић био разредни старшина уобичајен је и просечан у поређењу са другим одељењима.

⁵ Ђуровићев рад у гимназији у Бачком Петровцу представљен је у монографији о директорима Петровачке гимназије под називом *Riaditel'ia Gymnázia v Petrovci 1919–2009*, аутора Самуела Болдоцког (Boldocky 2009: 37–38). Димитрије Ђуровић је постављен за директора

склапа други брак са професором Наталијом Крунић, кум на венчању му је био Петар Ђорђић⁶.

Природна тежња и велика жеља Димитрија Ђуровића била је да оствари универзитетску каријеру и у својој домовини, будући да је имао све потребне предуслове за то: од искуства рада на иностраним универзитетима до највише академске титуле и објављених више монографских јединица и научних радова. За остваривање те жеље ће се дуго година предано борити, после пропуштене прилике за дужи рад на Скопском универзитету. Убрзо по доласку у Београд, указује му се прилика да оствари своје потенцијале као универзитетски професор на Православном богословском факултету (ПБФ), што му по научном усмерењу али и религиозним убеђењима највише одговара.

Од новембра 1927. до краја академске 1932/1933.⁷ Ђуровић предаје руски и црквенословенски језик у својству хонорарног наставника на Православном богословском факултету у Београду⁸. У Државној трговачкој академији у Земуну, образовној установи средњошколског нивоа, по званичним подацима матичне установе, Д. Ђуровић ради у периоду од 5. септембра 1929. до

гимназије од стране министра 8. септембра 1926, и на том месту је остао до 23. септембра 1927, када је смењен. У Бачком Петровцу, поред тога што је обављао дужност директора, радио је и као секретар школе, а и предавао је српскохрватски (српски) језик и књижевност. Његов једногодишњи рад је у поменутој монографији приказан без симпатија будући да се он због својих патриотских ставова замерио словачкој заједници у Бачком Петровцу јер је на његову иницијативу на школи окачен натпис „Државна гимназија Петровац (Бачка)“ на српском језику. На тај акт су реаговале са осудом словачке новине *Národná jednota*, те је због новонастале неповољне ситуације у школи уследио појачани надзор школске инспекције. У марту 1927. гимназији је претила могућност укидања због уштеда у области просвете, док су недовољно квалификовани наставници отпуштени. Међутим, до затварања није дошло јер су у одбрану гимназије стала словачка и војвођанска удружења, а у то време су се и развијали пријатељски односи са Чехословачком, те је гимназија чак и проширила делатност увођењем осмогодишњег школовања. После смене директора др Димитрија Ђуровића, на његово место долази нови, либерални директор Милоје Стојадиновић (Boldocky 2009: 38).

⁶ Овај податак смо нашли у раду Кончаревић 2010⁶: 167–182: 169.

⁷ Тачна година престанка рада на Богословском факултету изазивала је највише недоумица за истраживаче животног и научног пута Димитрија Ђуровића. Библиографи Н. Миљанић и Д. Аранитовић нису имали тај податак доступан и не изјашњавају се експлицитно, мада се у *Лексикону њисаца Југославије* може из написаног закључити да је радио само 1927. (Миљанић 1979: 78). К. Кончаревић сматра да је радио до краја школске 1929/1930. на основу податка да је Професорски савет 26. јуна 1930. расписао стечај за наставника руског и црквенословенског (Кончаревић 2010⁶: 122). Међутим, П. Пузовић (2007: 87) у годишњим извештајима ПБФ Ректорату проналази податак из извештаја за 1933/1934. да је те године смањен број предавача јер су неки професори из других образовних установа претходно дали оставке, међу њима и Димитрије Ђуровић, професор Трговачке академије у пензији. Крај школске 1932/1933. као годину престанка рада на Богословском факултету помиње и З. Ранковић (2010: 76). Овом податку иду у прилог и речи самог Ђуровића у Предговору *Rečnika rusko-srpskohrvatskog* из 1936, где аутор каже: „За време својег наставничког рада са studentima на филозофском факултету у Скопљу, уveriо сам се, да је један moderniji rusko-srpskohrvatski rečnik neophodan како академској омладини, тако и širim inteligentnim krugovima, који не би hteli да izgube vezu са duhovnim tvorevinama ruskog naroda. I тако сам pristupio prikupljanju materijala за takav rečnik. A за време sedmogodišnjeg рада са studentima bogoslovske fakulteta у Beogradu nastavio сам taj posao, težeći да popunim jednu prazninu у pomoćnim sredstvima за izučavanje jezika“ (Ђуровић 1936: 7).

⁸ О Ђуровићевом раду на Православном богословском факултету детаљније у Кончаревић 2010⁶: 117–123.

5. октобра 1930.⁹ (*50 јодичињица рада Државне трговачке академије у Земуну 1883–1933, 1934: 77*).

Период рада на Универзитету, Православном богословском факултету, посебно је благородан и подстицајан за научни рад и стваралаштво Димитрија Ђуровића. Његов избор за предавача руског и црквенословенског језика на Богословском факултету, по предлогу професора Димитрија Димитријевића факултетском Савету, а после оставке др Радована Кошутевића¹⁰, хонорарног наставника руског језика, био је са много основа. Низ чињеница из Ђуровићеве студентске, научне и радне биографије су ишле у прилог овом избору: „за наставу руског језика квалификовали су га и неоспорно практично знање језика стечено у аутентичној говорној средини, и научни радови, за наставу црквенословенског – докторат из палеославистике, уџбеник из етимологије, као и искуство у вођењу универзитетског курса предавања фонетике црквенословенског језика стечено на Кијевском универзитету“ (Кончаревић 2010^а: 169). Министар просвете, на основу поднете документације Савета ПБФ, поставља Ђуровића на место хонорарног професора 15. новембра 1927. године, док допис из Ректората месец дана касније обавештава ПБФ и наставника да је висина новчане накнаде за рад 50 динара по часу. Д. Ђуровић на ПБФ држи часове црквенословенског језика четири часа недељно и руског језика два часа недељно.

О великој жељи да остане на Богословском факултету сведочи и чињеница да Д. Ђуровић већ следеће године (јун 1928) подноси молбу да буде примљен и ангажован као стални хонорарни професор на ПБФ са платом 2 500 – 3 000 динара, не само као контрактуални, да би се у потпуности посветио научном раду.¹¹ Овај податак сведочи о томе да се Ђуровић пронашао у раду на Православном богословском факултету (ПБФ), да се добро уклопио, да му је рад био инспиративан, што се потврдило као тачним будући да у периоду рада на ПБФ издаје више монографских радова.

⁹ Овај податак ексерциран из извора мења слику професионалног пута Д. Ђуровића, будући да се до сада сматрало да је започео рад у Трговачкој школи 1927. године (Аранитовић 2000: 61) и да је паралелно радио у две установе (ПБФ и Државна трговачка академија) дужи период (Кончаревић 2010^б: 117). Ипак остављамо отворену могућност да је у неком другачијем виду ангажовања Д. Ђуровић радио или сарађивао са Државном трговачком академијом од 1927. године због информација у вези са његовим избором за хонорарног наставника на ПБФ, као и његових молби упућених ПБФ, касније и Деканату истог факултета... (видети Кончаревић 2010^б: 118–119).

¹⁰ Из Записника Седнице Факултетског савета од 1. новембра 1927. сазнаје се да је Радован Кошутевић поднео оставку на место хонорарног наставника за руски језик. Декан предлаже да се изабере нови наставник за руски али и за црквенословенски језик. Професор Димитрије Димитријевић предлаже да се за хонорарног предавача за црквенословенски и руски изабере др Димитрије Ђуровић. Савет је усвојио предлог професора Димитрија Димитријевића, те је предлог упућен ректору Универзитета. О околностима и Кошутевићеве оставке више података у Кончаревић 2008: 389–402.

¹¹ Професорски савет Богословског факултета 30. јуна 1928. констатује молбу Димитрија Ђуровића, прихвата је и упућује писмо ректору Универзитета објашњавајући жељу и амбицију Ђуровића да се посвети научном раду. Ово писмо у форми молбе декана ПБФ ректору Универзитета доказује и да је постојала реална потреба да се на факултету изводи настава руског и црквенословенског на високом професионалном и научном нивоу достојном високошколске установе а исто тако да је факултет био задовољан радом и ангажманом самог Ђуровића, да није било конфликтних ситуација као са претходним хонорарним наставником Радованом Кошутевићем (видети у Кончаревић 2008: 394–400).

Међутим, како Ректорат није прихватио молбу Ђуровића и Професорског савета за постављење у својству контрактуалног хонорарног професора¹², Ђуровић академску 1928/1929. проводи као хонорарни професор по часу.

На почетку треће године оваквог службовања, после добијања решења о месту предавача на Државној трговачкој академији краљевим указом¹³, он поново пише (2. новембра 1929. године) писмо са молбом да се реши његов научни и академски статус а самим тим и побољша материјални. Поново се обраћа декану Богословског факултета речима да му је „част замолити факултетски савет, да издејствује код Г. Министра Трговине и Индустрије, да се ослободи од часова у Академији, и додели Факултету на рад“ (Кончаревић 2010^a: 171), јер шест часова предавања и практичног рада са студентима, као и обрада градива која се даје студентима, изискује доста времена и стручности и захтева праћење литературе, у чему га омета путовање од Београда до Земуна и назад и обавезе у Државној трговачкој академији¹⁴. Ову молбу је тадашњи декан протојереј Стева Димитријевић свесрдно подржао у пропратном писму упућеном ректору. Ректор Чедомиљ Митровић, такође, благонаклоно се односи према овој молби, што говори чињеница да је истог дана, 12. новембра, шаље министру на сагласност. Из Министарства 15. новембра 1929. стиже позитиван одговор заведен под бројем 33725/Н, у коме се каже да Министарство трговине и индустрије нема ништа против прелаза др Д. Ђуровића у ресор Министарства просвете те му се одобрава прелаз у поменути ресор. Из Општег одељења Министарства просвете ова одлука се прослеђује 20. новембра Одељењу за средњу наставу (средњошколску наставу). Ово одељење доноси одлуку коју

¹² На полеђини молбе упућене ректору налазе се две одлуке Ректората, прва је под бројем 2590, датирана 3. јул 1928, у којој пише да се то питање остави за јесен, а друга је под бројем 2590, од 25. септембра 1928, у којој стоји да је Управа Универзитета решила, „с обзиром на положај г. Ђуровића у државној служби и стања кредита одређеног за хонорарне и контрактуалне професоре, да г. Ђуровић остане и даље хонорарни професор од часа као што је и до сада био“ (цитирано према Кончаревић 2010^a: 171). Потом 16. октобра декан извештава Професорски савет да Ректорат није прихватио избор Димитрија Ђуровића за контрактуалног хонорарног професора.

¹³ *Извештај Државне трговачке академије* бележи промене у наставном кадру, и у њему сазнајемо да поједине предаваче нивоа суплента поставља министар трговине и индустрије а професоре – „Његово височанство краљ“. Д. Ђуровић је додељен за професора Академији указом краља под бројем ИВр. 23456/0, 5. септембра 1929, да на дужност ступи 20. септембра 1929. (1930: 19). У истом извору сазнајемо и да је Д. Ђуровић професор 4а групе I категорије, што се тиче висине плате (1930: 19), а да га министар решењем број 13153/0, 10. маја 1930, преводи из осмог у девети степен чиновника 4а групе I категорије (1930: 20). На крају школске године др Д. Ђуровић заједно са професором Ђргом Бригљевићем члан је испитног одбора за завршни испит у септембру 1929. године за српскохрватски језик (1930: 28–29), а у јунском року је Д. Ђуровић такође члан испитног одбора за завршни испит из српскохрватског језика (1930: 48–49).

¹⁴ Д. Ђуровић је у Трговачкој академији предавао: српскохрватски језик другој, трећој и четвртој години (укупно 9 часова недељно), историју је предавао ученицима прве године (2 часа), а немачки језик истом узрасту и одељењу (1а) (4 часа). Ови подаци су нови и до сада необјављивани и бацају другачије светло на покушаје Д. Ђуровића да се пребаци потпуно на рад на ПБФ. Настава разнородних предмета као што су српскохрватски, немачки и историја, уз наставу руског и црквенословенског на ПБФ представљали би велико оптерећење за сваког предавача.

саопштава у одговору заведеном под бројем 46334 од 5. децембра 1929, и коју потписује начелник Одељења за средњу школу: „Част ми је извести, да Министарство просвете не може поставити г. Др Ђуровића, јер нема буџетске могућности за његово постављење“ (Кончаревић 2010^а: 172). После тога одговора, и Министарство трговине и индустрије мења своју претходно дату сагласност и Ректорат Универзитета информише да је „г. Др Ђуровић као наставник врло потребан школи у којој се сада налази и да га ово Министарство не може уступити за циљеве наставе на Универзитету“ (Кончаревић 2010^а: 172) – пише у извештају број 37187/Н, а то се саопштава Ђуровићу 23. децембра 1929.

Ова одлука ће онемогућити даљи развој и напредак Ђуровићеве академске каријере на Богословском факултету, која му је била блиска по научном интересовању и вокацији, а која му је могла отворити могућност да заблиста на српској филолошкој славистичкој и палеославистичкој академској сцени, али је у томе осујећен од стране државне бирократије као и многи претходници и потоњи заборављени педагози. Исто тако одлука је и удар на потребе и захтеве ПБФ, који је желео да свом професорском кадру приушти добре услове за рад као и организовање што квалитетније факултетске наставе са најбољим наставним кадром.

Године које је провео на Православном богословском факултету биле су подстицајне за Ђуровићево стваралаштво. Иако је био, у једном периоду, оптерећен наставом у две установе различитог профила и образовног нивоа, и није остварио жељено запослење, период рада на Богословском факултету је најплодотворнији у његовој каријери. У том периоду он публикује или припрема следеће монографије: *Народности сѣтаро-црквенословенској језика*, Београд 1928; *Фонетика црквено-словенској језика*¹⁵, Београд 1930; *Народне умотворине*, Београд 1931; *Руски књижевни језик*, Београд 1931; *Морфологија црквено-словенској језика*¹⁶, Београд 1931; а *Речник руско-српскохрватски са граматиком руској језика* је у процесу израде¹⁷.

Од 1930. до 1937. Д. Ђуровић ће предавати руски језик на Војној академији у Београду. Током рада на Војној академији, Ђуровић саставља *Руску чиианку за њишомце Војне академије за 1937–1938. љодину*¹⁸.

Почетком тридесетих година двадесетог века Д. Ђуровић због својих ставова да је дужност сваког интелектуалца да узима учешће у политичким догађајима и да буде политички ангажован, почиње више да се бави публицистиком и писањем научнопопуларних чланака него самом науком. Сам он је био активни члан организације – Народна одбрана¹⁹, њеног Средишњег

¹⁵ *Фонетика црквено-словенској језика* није доступна у отвореним библиотечким фондима Србије, сматра се дезидератом.

¹⁶ *Морфологија црквено-словенској језика* дели судбину *Фонетике*, и она је дезидерат.

¹⁷ *Речник руско-српскохрватски* је Д. Ђуровић, према својим речима, започео док је радио у Скопљу (1920), а завршио га је 1936. године, кад излази прво издање.

¹⁸ *Руска чиианка за њишомце Војне академије за 1937–1938. љодину* (*Русская хрестоматія для воспитанников Военной академии*) јесте, као и *Фонетика* и *Морфологија црквено-словенској језика* – дезидерат.

¹⁹ Нису нам доступни извори који би прецизирали кад је Ђуровић приступио Народној одбрани, али на основу посредних података може се претпоставити да је то било најкасније

одбора у Београду. Чланство и рад у Народној одбрани ће утицати на његову научну делатност. Један велики научни потенцијал са одличном научном базом, познавалац многих језика, губи битку са дневнополитичким активностима, а касније из истих разлога и сам живот. Био је противник усвајања закона о посебним односима са Католичком црквом, тј. успостављања Конкордата 1937, те је због осуде државне политике поводом тог питања био ухапшен и изведен пред Суд за заштиту државе. Није осуђен, али је превремено пензионисан 1938. године. Као професор у пензији, од 1938. године хонорарно предаје руски језик на Високој економско-комерцијалној школи у звању лектора руског језика. После почетка Другог светског рата у окупираном Београду је сарађивао са припадницима Народноослободилачког покрета, те је 1942. био откривен и ухапшен од стране Специјалне полиције и одведен у логор Бањица. „Као истински патриота, словенофил, антифашиста, члан и активни дјелатник Народне одбране, ухапшен је од стране Њемаца у Београду (1942) и најприје био заточен у Бањичком логору“ (Аранитовић 2000: 62). Из Бањичког логора је потом депортован у злогласни концентрациони „радни“ логор Маутхаузен, где је мученички окончао живот у крематоријуму неутврђеног дана 1945. године, пред сам крај рата и ослобођење логора од стране савезника.

Најбољу сажету слику о Ђуровићевом животном путу даје библиограф Д. Аранитовић кад каже да је Ђуровић био „непатворени родољуб, трагалац за општесловенским коријенима нашег језика и културе“ (2000: 62), који је од најранијих својих дела писао о опасности од Западне Европе, посебно Немаца и њихове нескривене тежње за богаћењем и поробљавањем других народа. „Стога је и уморен мученичком смрћу од стране оних на чију је антицивизацијску, антисловенску и рушилачку најезду упозоравао и одупирао јој се“ (2000: 62).

1930. године, кад почиње да пише прве чланке за истоимени часопис. Народна одбрана је покрет који је био нестраначки усмерен, залагао се за унитарно југословенство. Према *Правилима и правилнику Народне одбране* (1924), циљ покрета био је да штити народ од спољних и унутрашњих непријатеља; да ради на стварању духа потпуног народног јединства; да учествује у препороду народа у свим аспектима; да поштује међународне уговоре и чува пријатељске односе са другим земљама, и сл. Члан Народне одбране могао је постати сваки пунолетан грађанин Србин, Хрват и Словенац. На челу организације је био Средишњи одбор у Београду, у осталим местима су организовани окружни и средски одбори. Постојале су секције: финансијска, културна (просветна, привредна, здравствена), пропагандистичка, витешка. Из *Правилника Народне одбране* (1924) сазнајемо да је Министарство унутрашњих дела 16. септембра 1921. одобрило рад ове организације, која потом доноси свој Правилник о раду и организовању, финансирању, распоређивању средстава и сл. У појединим текстовима у часопису *Народна одбрана* из тридесетих година сазнајемо да је доживотни председник Народне одбране био војвода Степа Степановић и да је после његове смрти изабран Љубомир Милић (*Народна одбрана*, број 48, 29. новембар 1930, 753–754). Народна одбрана прокламује и исказује дубоку оданост краљу Александру, а сам покрет предано ради на јачању југословенске идеје. Да је покрет активан до почетка Другог светског рата, сазнајемо на основу пропагандног памфлета Илије Ж. Трифуновића из 1939. под називом *Порука Народне одбране*, у коме он подсећа на славне личности и ратнике српске историје, који су се борили и штитили своју земљу да постане и остане самостална и целовита, као и на преломне године и догађаје из историје.

Библиографија

Димитрије Ђуровић је по много чему необична личност домаће славистичке међуратне сцене. Његово обимно и хетерогено дело, засигурно, завређује научну пажњу и монографску обраду.

Д. Ђуровић је своја дела објављивао често као посебна издања, док су студије, расправе и чланци публиковани у часописима, а нека дужа дела су из часописа прештампована у посебна издања. Ђуровић је био живог, активистичког духа, патриота у души, ревносни православац, словенофил, верник, бунтовик по природи, тражилац истине и правде — све је то довело до његовог трагичног краја у преломним историјским временима. Он се несумњиво трудио да остави траг за собом, марљиво је писао, ништа га у томе није заустављало, чак ни понека лоша, недобронамерна критика. Једна таква критика идеолошке природе га је, највероватније, и послала у дугогодишњи заборав — реч је о критици Радована Лалића на Ђуровићев *Речник руско-српскохрватски*, који је доживео друго издање у 6 000 примерака 1946. годину дана после мученичке смрти свога аутора.

Најзначајније домаће библиографије југословенске и српске русистике: *Библиографија југословенске лингвистичке русистике* (Пипер 1984, Пипер 1990, Кончаревић—Трнавац 2004) и *Библиографија српске лингвистичке русистике* (Вићентић—Пипер 2006), забележиле су једино Ђуровићево дело штампано у послератној Југославији — *Речник руско-српскохрватски* из 1946. Његови радови од најранијих издања, књиге поезије, били су пропраћени приказима и позитивним и негативним коментарима у домаћим и страним предратним часописима. Међутим, у поменутих библиографијама, које покривају целокупну послератну русистичку продукцију у периоду од 1945. до 2000, нађен је само један рад који је посвећен Ђуровићевом научном доприносу и то у *Библиографији југословенске лингвистичке русистике (1976–1985)* — реч је о раду Никите И. Толстоја, у коме овај вансеријски научник анализира Ђуровићев докторат. Не постоји ниједан други чланак о његовом животу и раду, научном доприносу, нема некролога, сећања, успомена.

Захваљујући биобиблиографским радовима Новака Р. Миљанића (1977) и Добрила Аранитовића (2000), Ђуровићев живот и дело ће бити враћено у сферу интересовања за потоња истраживања. Н. Миљанић у свом *Прилоу био-библиографији др-а Димитрија Ђуровића* (1977) у уводним напоменама смешта Ђуровића у плејаду старијих стваралаца из Црне Горе, који су оставили обимну заоставштину²⁰, али су слабо познати у ужој и широкој домовини будући да се нико није потрудио да обради њихову делатност (1977: 129). Он је биобиблиографске податке сакупио у доступним домаћим изворима, али и од Ђуровићевог сина Сергија, од кога је добио одређене податке о очевом животу и раду, поготово о оним радовима који се односе на публикације у инострану периодици, који библиографу нису били доступни, а већина

²⁰ Н. Миљанић истиче да је њега за истраживачки рад о Ђуровићу мотивисао *Речник руско-српскохрватски*, и чим су се указали услови за истраживачки рад, он је на њега приори-

њих ни нама данас. Миљанићева библиографија је испратила укратко Ђуровићеве најважније животне догађаје, публикације на руском, део Ђуровићевих посебних издања на српском и чланака расутих по домаћим часописима²¹, преводе и само три приказа његових радова. На основу литературе коју је користио у својим радовима, он закључује да је Ђуровић знао следеће стране језике: руски, немачки, француски, енглески, италијански, латински, грчки. Добрило Аранитовић у часопису *Библиографски вјесник* (2000), у поглављу под називом *Зайноченици судбине*²², доноси нове библиографске податке о животу и делатности Димитрија Ђуровића. Он на основу свог истраживачког рада и издања *Црнојорске библиографије* ствара потпунију библиографију²³ Димитрија Ђуровића, „премда не и целовиту библиографију радова овог значајног научног, књижевног и културног дјелатника“ (2000: 61).

У послератном периоду, од 1945. до 2000, докле библиографије прате југословенску и српску русистику, Ђуровићево дело остаје ван домета интересовања домаћих научника, а изостаје и валоризација његовог научног доприноса српској русистици и славистици у ширем контексту лонгитудиналног праћења. Од краја XX века почињу да се појављују научни радови и публикације које помињу Ђуровића (Терзић 1999, Дамљановић 2000, Пузовић 2007) или се баве појединим сегментима његовог педагошког и научног рада (Кончаревић 2009, 2010^a, 2010^b, 2017, 2018; Дамљановић–Кончаревић 2010; Ранковић 2010, Радојчић 2016; Павловић–Шајтинац 2016).

Делатност Димитрија Ђуровића

Д. Ђуровић је објавио више монографских публикација, део њих у иностранству, на руском језику, а остало у земљи.

Студије, научне радове, приказе, критике, публицистичке чланке публиковао је у страним и домаћим часописима и новинама: *Журналъ Министерства народнаго просвѣщенія* (Санкт Петербург), *Русскій филологическій вѣстник* (Варшава), *Привредни вјасник*²⁴ (Скопље), *Мисао* (Београд), *Књижевни север* (Суботица), *Просвѣтни вјасник* (Београд), *Воља*²⁵ (Београд),

²¹ Мисао, Књижевни север, Просвѣтни вјасник, Бојословље, Народна одбрана, Пуић, Лејџо-иис Мајџице срјске, Гласник Југословенској ѡрофесорској грушїџва, Прејлег.

²² Поред библиографије Димитрија Ђуровића, Аранитовић се бави и животом и радом: Окице Глушчевића (1858–1898), Димитрија Јевтовића Полимца (1878–1944), Драгише Н. Боричића (1887–1944), Андрије Лубурића (1891–1944), Јова Б. Тошковића (1895–1943), Александра М. Мартиновића (1904–?) и др Луке Вукмановића (1907–1945).

²³ Д. Аранитовић библиографију допуњује: књигама поезије, дезидератима, приказима и критикама Ђуровићевог рада, проширеним списком чланака у *Народној одбрани*, чланцима у *Војничком вјаснику*, *Војном веснику*, *Свѣтосављу*, *Зайисима*, *Гласнику Срјске ѡрово-славне ѡџиријаришије*, *Слову*, *Прилозима ѡроучавању народне ѡезије*, *Учијџелу*, приказима и критикама Ђуровићевог рада.

²⁴ Пун назив новина је *Привредни вјасник: ѡриан Скојџанске ѡрѡвачке омлагине*, излазио је у периоду 1919–1920. у Скопљу. *Привредни вјасник* из 1921. нема ниједна библиотека у Србији. Народна библиотека у Београду има само неколико бројева из 1919. и 1920.

²⁵ Пун назив часописа је *Воља: социјално-кулџурно-ѡполиџички часѡиис*, који је излазио у Београду у периоду 1926–1928. и 1930.

*Прејечка*²⁶ (Београд), *Бојословље* (Београд), *Гласник Јујословенској професорској друшћива* (Београд), *Народна одбрана* (Београд), *Војнички гласник*²⁷ (Београд), *Војни весник*²⁸ (Крагујевац), *Светосавље* (Београд), *Гласник Срјске јравославне јайријаршије* (Београд), *Лейојис Мајице срјске* (Нови Сад), *Пуји* (Београд), *Зайиси*²⁹ (Цетиње), *Журнал словянској фільольогіі «Слово»* (Лавов), *Прилози јроучавању народне јоезије*³⁰ (Београд), *Учићель*³¹ (Београд), *Прејег* (Сарајево). Библиограф Миљанић (1977, 1979) помиње часописе за које је могуће да је Ђуровић писао, али се ограђује од детаљнијих података јер их није могао документовати, као ни ми: *Сборник Академии наук* (Санкт Петербург), *Русская речь* (Одеса), *Русское слово* (Санкт Петербург), *Русские ведомости* (Санкт Петербург), *Русское богатство* (Санкт Петербург), *Národní listy* (Праг), *Славянский век* (Беч), *Славянское эхо* (Варшава), *Kurjer Warszawski* (Варшава), *Gomes* (Варшава). Нашли смо посредне податке да је био сарадник и у *Словенском јују*, органу Југословена у Русији³² (1916–1918, Одеса), будући да је ту у то доба учествовао у помагању српским избеглицама, њиховом смештању и образовању. Ђуровићева дела су била приказивана у страним и домаћим часописима, а његови преводи су штампани у склопу сабраних дела и у часописима.

Д. Ђуровић од најранијих својих дела показује интересовање за родољубиве теме из српске историје, истичући дубоко уткану жељу народа за ослобођењем српских земаља и уједињењем свих Словена под снажном руком моћне Русије. Везаност за Русију прати Ђуровића целим његовим животним и научним путем. Русији је бескрајно одан и увек на њеној „странни“, видећи у њеној моћној заштити спас целокупног Словенства, и источног и западног. О надмоћи Словена над западњачким, материјалистичким погледом на свет, пише из угла митологије. Описујући сијее народне поезије словенских народа, превасходно српског и руског (често помиње личности Марка Краљевића и Иље Муромца), и упоређујући их са немачком *Песмом о Нибелунзима*, долази до закључка да су Словени народ који негује висока хришћанска морална начела и бори се за успостављање више правде на земљи, док су Германи преокупирани идејом о личном богаћењу и поробљавању других народа. Као члан Народне одбране, залагао се

²⁶ *Прејечка*: часојис за националну и хришћанску културу, изашла су само три броја 1928. године у Београду.

²⁷ *Војнички гласник* = *Vojnički glasnik* = *Vojaški glasnik* је часопис Министарства војске и морнарице, излазио је у Београду у периоду 1920–1940.

²⁸ *Војни весник* = *Vojni vjesnik* = *Vojaški vestnik*: месечни часојис за војску и књижевност, период излажења је 1921–1940. у Крагујевцу.

²⁹ *Зайиси*: часојис за науку и књижевност, излазио је на Цетињу у периоду 1927–1933. и 1935–1941.

³⁰ *Прилози јроучавању народне јоезије* је часопис који је излазио двапут годишње у периоду 1934–1940. у Београду.

³¹ *Учићель*: орјан Учићельској удружења за образовање и васићшање, Београд, периоди излажења су 1882–1914. и 1920–1941.

³² Новине *Словенски јуј*: орјан Јујословена у Русији је излазио једном недељно у периоду 1916–1918, у Одеси (88 бројева) и у Москви (5 бројева). Издавач и одговорни уредник је био Милован К. Митричевић. Новине као информативно-политичко гласило су покренуте са циљем обавештавања српских добровољаца заробљених или пребеглих у Русију и српских добровољаца на југу Русије (извор: Cobiss).

за унитарно југословенство, дубоко је поштовао краљевску династију и њихову борбу за стварање једне снажне словенске државе на овим просторима. У научним радовима и посебним издањима бави се темама о настанку писмености, о значајном подухвату светих Ђирила и Методија у ширењу писмености и Божије речи међу Словенима, о пореклу старословенског језика. Значајну пажњу је посветио српским и страним песницима и научницима (П. П. Његош, Јован Јовановић Змај, Ђура Даничић, Адам Мицкјевич, А. С. Пушкин, Ф. М. Достојевски и други). Написао је више уџбеника и засебно издање граматике под називом *Руски књижевни језик*, а посебно место у његовом стваралаштву заузима волуминозни *Речник руско-српскохрватски*.

Стваралаштво Димитрија Ђуровића можемо поделити на три периода: први период је обележен књигама поезије на српском, други период чине радови на руском, који настају у време када је радио на територији руског говорног подручја, а трећи период чине радови последњих двадесет година његовог живота, од доласка у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца до заточеништва, када публикује махом на српском језику.

Поезија

Пре првих научних радова, Ђуровић је публиковао три књиге песама у Београду. Прву збирку песама под називом *Из ђачкој живоји* штампао је 1896. са навршених 14 година живота, док су поеме *Пустийњак* и *Бијели Павле* изашле 1903, кад је имао 21 годину.

Период 1908—1919. Радови из периода емиграције

Руски период, као и његов југословенски период, састоји се од радова које је публиковао у посебним издањима и радова и студија који су изашли у часописима. Радови су писани на руском језику и штампани су у Пултуску, Вороњежу, Варшави, Минску, Кијеву, Одеси.

Посебна издања на руском језику су: *Уроки по етимологији руског језика*, Пултуск 1908. [Варшава 1909]; *Литературная деятельность К. Гавличека*, Вороњеж 1909; *В. А. Погорелов: Краткая сербская хрестоматия* [Приказ], Варшава 1912; *Современная сербская поэзия в Черногории*, Варшава 1912; *Къ вопросу о происхождении именъ словянскихъ народовъ*, Варшава 1913; *Говоры общеславянского языка (с лингвистической картой)*, Варшава 1913; *Нѣмцы и Славяне*, Минск 1916; *Литература какъ особій способъ познания міра*, Кијев 1917; *Объ историческомъ призваніи Россіи*, Одеса 1917.

Радови (чланци, студије, прикази) публиковани у часописима: *Отвѣтъ моему критику*. — Журналъ Министерства народнаго просвѣщенія, Санкт Петербург, август 1909, 221—223; *Объобщности духа русской народной поэзии*. — Словенски југ, Београд, 1/1910, 20, 3; 21, 3—4; *Къ характеристикъ взаимныхъ отношеній между словянскими языками*. — Русскій филологическій вѣстник (Р. Ф. В.), Варшава, 33/1911, 1, 232—235; *Къ вопросу о происхождении именъ словянскихъ народовъ*. — Р. Ф. В., Варшава, 1912, 34; *Валерій*

Пејровић Њејош као уметник народњак. — Књижевни север, Суботица, 1/1925, 7, 250–253; *Марко Краљевић као измишљени народни јунак.* — Мисао, Београд, 7/1925, 17/125–126, 383–397; 127, 504–509 [Незавршен рад]; *Значај Ђуре Даничића у историји југословенске научне мисли.* — Књижевни север, Subotica, 1925, I, 8, 293–296; *О њореклу словенској њисма.* — Просветни гласник, Београд, 43/1927, 11, 129–147; *Радован Кошуткић: Сан мале Виде* [Приказ]. — Воља, Београд, 3/1928, 2/5, 358–363; *Улоја Црне Горе у српскохрватском њрејороду.* — Претеча, Београд, 1928, 2, 55–59; *Одјек живојџа разних идеја и њихова форма у њворевинама Пејра Пејровића Њејоша.* — Претеча, Београд, 1928, 3, 37–48; *Улоја црквено-словенској језика у сџварању уметничких мџшафора у нашој народној њоезији.* — Богословље, Београд, 3/1928, 1, 42–52; *Народност сџтаро-црквенословенској језика.* — Богословље, Београд, 3/1928, 3, 223–232; 4, 280–312; *К њишњању о школским уџденицима.* — Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1929, 9/4, 224–227; *Значај св. Тирила и Мџтодија у историји словенске кулџуре.* — Извештај Државне трговачке академије у Земуну за школску 1929/30. годину, Земун, 1930, 3–9; *Из историје крсиа као симбола.* — Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 1930, 10/5, 339–341; *Известия по русскому језику и словености Академии наук СССР* [Приказ]. — Богословље, Београд, 5/1930, 2, 164–167; *Идеје водиле у живојџу нашеј народа.* — Народна одбрана, Београд, 5/1930, 39, 610–612; 40, 632–633; 41, 647–651; 42, 660–662; 43, 675–676; 44, 690–691; 46, 722–724; 47, 742–745; 48, 762–764; 49, 775–777; 51, 808–810; 52, 821–823; 6/1931, 1–2, 10–11; 5, 71–72; 6, 83–84; *Словенски живојџ.* Главне еџџџе живојџа Русије. — Народна одбрана, Београд, 5/1930, 42, 666–667; 43, 680–681; 44, 697–699; 48, 765–767; 50, 794–796; 6/1931, 3, 42–43; *Скамењени виџезови дуџа.* — Народна одбрана, Београд, 5/1930, 45, 711–713; *Демократски монархизам.* — Народна одбрана, Београд, 5/1930, 50, 787–788; *Из дожињних обичаја.* — Народна одбрана, Београд, 6/1931, 1–2, 11; *Морални њрејород као основа њолиџичко-економској њрејорода.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 1–2, 15–16; *У извора народне мисли. Поводом криџике њриџоведака Миђуна Павиђевића.* — Народна одбрана, Београд, 6/1931, 1–2, 30–31; *Радован Кошуткић: Гором и њољем. Беџрад, 1931, сџр. 106.* — Народна одбрана, Београд, 6/1931, 1–2, 31–32 [Приказ]; *Значај њросвећености у усавршавању друџиџвеној живојџа.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 4, 51; *Ф. М. Досџојевски.* — Народна одбрана, Београд, 6/1931, 7, 99–100; *Досџојевски и нова Русија.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 7, 106–107; *Словенски живојџ. Два џенија Словенсџтва о јединсџву духа наше расе.* — Народна одбрана, Београд, 6/1931, 8, 127–128; *Инџелиџенџија у улози онемелој Захарије и духомрсци у улози инџелиџенџије.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 10, 155–156; *Како се чиџају народне умџворине.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 11, 172–173; *Леџнда о скамењеним виџезовима.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 12, 192–193; *Хладна одредност и жива вера.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 15–16, 239–241; *Бесмрџност џуховних њворевина.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 17, 269–270; *Једна сџраница из историје словенској њрејорода.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 19, 299–300; *Из филозофије наше народне њоезије.* — Народна одбрана, Београд, 1931, 20, 315–316; *Словенсџво у свџјлосџи*

живоїа своје мисли. – Народна одбрана, 6/1931, 21, 333–336; *Смисао народне њесме „Почетїак дуне ѡройив дахија“*. – Војнички гласник, Београд, 12/1931, 7, 103–105; *Лайїинска и словенска раса. По ѡесми „Женидба Душанова“*. – Војнички гласник, Београд, 12/1931, 12, 314–315; *Хајдучке ѡесме*. – Војнички гласник, Београд, 12/1931, 21, 313; *Поводом једної ѡророчансїва Ф. М. Досїојевскоїа*. – Војни весник, Крагујевац, 12/1932, 2, 68–69; *О неойходностїи изучавања рускої језика у нашим школама*. – Војни весник, Крагујевац, 12/1932, 3, 103; *Словенсїтво на раскрсници*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 25, 391–392; *Смисао Видовдана*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 26–27, 411–412; *Један ѡрерано уїашени живоїи*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 31, 487; *Да ли „Словенин значи фанайїизам и зверсїво“?! – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 32, 492–493; Око ѡїїања нашеї националної и друшїтвеноеї ѡреїорода*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 31, 477; *Из живоїа словенске мисли*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 33, 508–509; 34, 524–525; 35, 541–542; *Књижевни ѡреїлед (Собраная Россїя)*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 34, 535; *У знаку идеја Народне одбране. Поводом концерїа месних одбора НО у Беоїраду*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 36, 564; *Једна дужностї словенских држава*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 37, 571–573; *Поводом сећања на дан уједињења Црне Горе са Србијом*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 48, 747–748; *Тешка загађа нашеї ѡкољења*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 49, 763–764; *Национална свечаностї у Панчеву. Поводом ѡїкривања сїоменика Њ. В. Краљу Пеїру I*. – Народна одбрана, Београд, 7/1932, 50, 791–792; *Кулїура без социјалне ѡравде и хришћансїво*. – Светосавље, Београд, 1/1932, 2, 49–52; *Саборна словенофилска Русија*. – Правда, Београд, 28/1932, 337 (2. децембар), 5 [Предавање одржано у сали Руског официрског дома]; *Болесїи савремене ѡїохе и наша загађа*. – Народна одбрана, Београд, 8/1933, 1–2, 14–15; *Милуїин А. Николић: Савремена ѡедаїошка ѡїїања. Друїа књїа. Сомбор, 1933, сїр. 134*. – Народна одбрана, Београд, 8/1933, 8, 128 [Приказ]; *Наше весїи*. – Народна одбрана, Београд, 8/1933, 9, 143–144; *Досїојевски и Толсїој на нашем језику. Издање „Народне ѡрсовеїе“*. – Народна одбрана, Београд, 8/1933, 10, 159–160; *Словенофилска идеја*. – Гласник Српске православне патријаршије, Београд, 14/1933, 46–47, 799; *Јован Јовановић Змај као ѡесник словенске емоционалностїи*. – Летопис Матице српске, Нови Сад, 107/1933, 337/1–3, 88–93; *Свеї са верским и друшїтвеним идеалом и свеї са ѡолийичко-економским ѡеоријама и мрївим душама*. – Светосавље, Београд, 2/1933, 1, 6–10; *Улоїа језика у сїварању мисли*. – Светосавље, Београд, 2/1933, 2, 51–55; *Народњачко-славенофилска Русија*. – Светосавље, Београд, 2/1933, 3–5, 105–114; *Црквено-словенски језик као ѡїледало словенске кулїуре и цивилизације*. – Пут, Београд, 1/1933, 1, 3–14; *Једна сїрраница из словенске мїїолоѡије осенчена хришћансївом*. – Пут, Београд, 1/1933, 3, 132–135; *Мийски елеменайї у свеїлостїи хришћансїва у ѡесми „Цар Лазар се ѡриволева царсїву небеском“*. – Пут, Београд, 1/1933–1934, 5, 280–286; *Под развијеним засїавама*. – Војни весник, Крагујевац, 13/1933, 7, 234–236 [Приказ збирке приповедака Феђе Чорног]; *Пеїар II Пеїровић Њеїош и А. С. Пушкін*. – Светосавље, Београд, 3/1934, 2, 111–113; *Пеїар II Пеїровић Њеїош. Поводом ѡдоизања сїоменика у*

Беоџрагу. — Просвета, Београд, 1934, 1, 1–3; *Неке од савремених загађа наше цркве. Мишљење једној мирјанина*. — Гласник Српске православне патријаршије, Београд, 15/1934, 14–15, 229–231; *Митолошки елементи у светлости хришћанства у српској народној њесми „Цар Лазар се ѡриволева царству небеском“*. — Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 15/1934–1935, 8, 681–688; *Пећарски ѡсалир и Полимска школа*. — Записи, Цетиње, 8/1935, 13/5, 317–318; *Патријарх Варнава и словенска мисао*. — Гласник Српске православне патријаршије, Београд, 18/1937, 16–17, 465–466; *Својојошњица смрти Александра С. Пушкина*. — Војни весник, Крагујевац, 7/1937, 5, 161–162; *А. С. Пушкин као вођ у ризницу мајерњеј језика и шумач руске мисли*. — Учитељ, Београд, 11/1937, 17 (51), 8, 465–473; *Сербскохорватскиј ген. рл. на -а*. — Журнал словянској фильольогиј «Слово», Лавов, 2/1937, кн. 3; *Симболи у народној ѡезији* [Symbole in der Volksdichtung]. — Прилози проучавању народне поезије, Београд, 5/1938, 2, 234–240; *Значај Вука Стил. Караџића у историји наше културе и славистије*. — Учитељ, Београд, 11/1938, 9–10, 517–521; *Идеја добра и зла у књижевности*. — Преглед, Сарајево, 13/1939, 15/190, 514–519; *Иниелијенција и наша савремена књижевност*. — Учитељ, Београд, 20, 54/1939–1940, 4–5, 195–199; *Реформа наславе живих језика*. — Учитељ, Београд, 21/1940, 1–2, 41–44; *Агам Мицкјевич у светлости словенске мисли о брајству народа. Поводом 85-годишњице његове смрти*. — Учитељ, Београд, 21/1940, 3–4, 183–190; *Обломовска Русија*. — Учитељ, Београд, 20/1940, 9–10, 557–565.

Преводилачки рад

Емил Жебар: *Ускриња ноћ. Прича из доба Нерона од Емила Жебара*. Превоо Д-р Д[имитрије]. Ђ[уровић]. — Народна одбрана, Београд, 6/1931, 15–16, 248–249; Ф. М. Достојевски: *Сусрећ са селјаком Марејем*. С руског Д[имитрије]. Ђ[уровић]. — Народна одбрана, Београд, 7/1932, 45, 710–711; Boris Piljnjak: *Volga utiče u Kaspijsko more. Roman*. Превоо Dimitrije Đurović. — Београд, Nolit, 1934, стр. 261; Иван Сергејевич Тургењев: *Часовник и грује ѡријовейке*. С руског превели Димитрије Ђуровић, Сергије Сластиков, Бранислав Бојовић... — Београд, Народна просвета, 1935, стр. 296. *Сабрана дела И. С. Турјењева*, књ. 15 (Димитрије Ђуровић превоо приповетку *Сларчева ѡрича*); Иван Сергејевич Тургењев: *Криштике и ѡисма*. Превели Др Димитрије Ђуровић и Јован Максимовић. — Београд, Народна просвета, 1935, стр. 308. *Сабрана дела И. С. Турјењева*, књ. 20; Ivan Sergejevič Turgenjev: *Odabrane pripovetke*. Preveli s ruskog Dimitrije Đurović, Miloš Moskovljević... — Београд, Nolit, 1950, стр. 288; Boris Piljnjak: *Volga utiče u Kaspijsko more*. — Сарајево, Džepna knjiga, 1958, стр. 217.

Прикази посвећени Ђуровићевим радовима

М. Ђ. Л.: *М. Брдски: Бијели Павле, ѡема, Беоџрагу, 1905*. — Босанска вила, Сарајево, 21/1906, 23, 364–365; И. Анненскиј: *Уроки по етимологији русског језика Д. П. Дјуровича, преподавателя гимназиј, 1909, 69 с*. — Журналъ Министерства народнаго просвѣщения, Санкт Петербург, 1909, № 4

апрелъ, 206–208 [Приказ]; М.: *Савремена ѿезија у Црној Гори*. – Српски књижевни гласник, Београд, 1912, 29/10, 798; Јаша Продановић: *Д. П. Ђуровић: Сѿудије о срѿској народној лирици у вези са ѿеоријама о ѿосѿанку ѿоезије*. Скопље, 1921. – Гласник Професорског друштва, Београд, 2/1922, 1–2, 65–71 [Приказ]; Јаша Продановић: *Одѿовор на чланак: Димитѿрије Ђуровић, како се ѿишу криѿике* [Поводом критике г. Јаше Продановића у Гласнику Професорског друштва, 1922, јануар–фебруар, 65–71]. – Гласник Професорског друштва, Београд, 2/1922, 10–11, 488–490 [Полемика]; М.: *Д. П. Ђуровић: Сѿудије о срѿској народној ѿезији*. – Мисао, Београд, 1922, 8/6, 479 [Белешка]; Б.: *Др Дим. Ђуровић: Из исѿорије књижевној ѿреѿорода (романѿизам, реализам и њихове мѿоде)*. Судѿиѿица, издање Градске шѿтамѿарије. – Воља, Београд, 2/1927, 2/2, 159 [Приказ]; Н. Т. П.: *Књижевни ѿреѿород. Др Димитѿрије Ђуровић: Из исѿорије књижевности ѿреѿорода (романѿизам, реализам и њихове мѿоде)*, Судѿиѿица, 1927. – Летопис Матице српске, Нови Сад, 101/1927, 314/3, 482–483 [Приказ]; Д[рагољуб]. Павловић: *Боѿословље, оѿан Православној боѿословској факулѿетѿа у Беоѿраду, Беоѿрад 1917–1929. (II–IV)*. – Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 1930, 10/2, 264–265; *Д. Ђуровић, Народности сѿаро-словенској језика, Беоѿрад, 1928*. – Известия по рускому језику и словесности Академии СССР, Ленинград, 1930, 2, 164–167 [Приказ]; Аноним: [Г. Дим. Ђуровић у „Мисли“, XVI (1924), сѿр. 1703–1711]. – Гласник Историјског друштва у Новом Саду, Нови Сад, 1931, 4/2 (8), 168 [Забелешка о Ђуровићевом чланку о Бранку Радичевићу]; Р. М. А. [Радосав Меденица]: *Др Дим. Ђуровић: „Народне умѿворине“ (Геѿа Кон, Беоѿрад, 1931)*. – Српски књижевни гласник, Београд, нова серија, 1931, 34, 4, 316–317 [Приказ]; Константин Перић: *Др Дим. Ђуровић: Народне умѿворине. Беоѿрад, Издавачка књижарница Геѿе Кона, 1931*. – Живот и рад, Београд, 4/1931, 9/51, 1189–1190 [Приказ]; Јован Ј. Бабић: *Др Дим. Ђуровић: Народне умѿворине. Беоѿрад, 1931, изд. књижарнице Геѿе Кона*. – Гласник Југословенског професорског друштва, Београд, 12/1931–1932, 3, 285–286 [Приказ]; С[тјепан]. Босанац: *Ђуровић Дим. др.: Народне умѿворине. Беоѿрад, 1931, 94; 8*. – Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 1932, 12/1, 151–157 [Приказ]; А[лојз]. Ш[маус]: *J. Matl: Die Serbocroatische Literaturwissenschaft 1914–1929. Teil 5–6: Die Volksdichtung (Zeitschrift für slavische Philologie XI, 387–408; XII, 142–162)*. – Прилози проучавању народне поезије, Београд, 2/1935, 2, 270–271 [Приказ студије у којој се помињу и Ђуровићеве *Сѿудије о срѿској народној лирици*]; К.: *Др Дим. Ђуровић, Митѿолошки елементи у ѿесми „Цар Лазар се ѿриволева царсѿву небеском“*. – Српски књижевни гласник, нова серија, Београд, 1935, 45, 4, 326 [Приказ]; Ђ[оровић]. В[ладимир]: *Др. Дим. Ђуровић: Митѿолошки елементи у ѿесми „Цар Лазар се ѿриволева царсѿву небеском“ (Прешѿамѿано из „Гласника Јуѿословенској ѿрофесорској друшѿва“, XV), Беоѿрад, 1935*. – Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд, 1935, 15/1–2, 292 [Приказ]; Р[адосав]. М[еденица]: *Др. Дим. Ђуровић: Митѿолошки елементи у свейлосѿи хришѿансѿва у срѿској народној ѿесми „Цар Лазар се ѿриволева царсѿву небеском“ (Прешѿамѿано из „Гласника Јуѿословенској ѿрофесорској друшѿва“, XV, 1935)*. – Прилози проучавању народне поезије, Београд,

3/1936, 2, 310–311 [Приказ]; Аноним: *Руско-српскохрватски речник са грамаџицом руској језика од проф. дра Дим. Ђуровића, у издању „Нолић“*. – Војни весник, Крагујевац, 17/1937, 2, 53 [Белешка]; М [Петар Митропан]: *Др Димитрије Ђуровић: Речник руско-српскохрватски са грамаџицом руској језика. Библиоџека Нолић, наука и знање, Београд, ствр. 1101 (лајџиниџом)*. – Јужни преглед, Скопље, 13/1939, 5, 190–191 [Приказ]; Богдан Рајковац: *Женске народне џјесме из Црне Горе*. – Летопис Матице српске, Нови Сад, 92/1939, 352, 159–160; Радован Лалић: *Једна рђава и шџејина књија. Руско-српскохрватски речник од Димитрија Ђуровића*. – Борба, Београд, 11/1946, 170 (17. јул), 2–3 [Приказ]; Никита Толстој: *Из историџи славистиџи – Опџит карџты праславјанских диалектов Д. П. Ђуровиџа, 1913. г.* – Зборник Матице српске за филологију и лингвистиџу, Нови Сад, 27–28, 1984–1985, 789–799.

Закључак

Димитрије Ђуровић је већи део свог школовања провео у царској Русији и тамо започео своју педагошку и научну каријеру. О периоду кад је писао на руском језику има, углавном, само библиографских података а извори су још увек недоступни. У Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца са породиџом долази 1920. године као већ формирана личност, и због социјално-економских и приватних околности почиње његов ход по мукама: многобројне селидбе (градови и села од југа до севера земље), мењање послова и школа (образовне установе различитог нивоа), предавање различитих предмета (руски језик, српскохрватски, црквенословенски, немачки језик и историја). Све те животне околности су утицале на то да је његова славистичка заоставштина веома хетерогена по тематиџи, изузетно широког дијапазона: од поезије и палеославистичких тема на почетку каријере, преко уџбеника, историје књижевности, речника, преводаштва, до научно-популарних и патриотско-политичких чланака на крају живота и каријере.

Д. Ђуровић је домаћу лингвистичку русистиџу задужио двама капиталним делима: *Руским књижевним језиком*, Београд 1931, и *Речником руско-српскохрватским са граматиком руског језика*, Београд 1936. (прво од три издања). Значајан допринос је дао и у области лингвистичке славистике: докторском дисертацијом *Говорџи общеславјанског јзыка*, Варшава 1913; осталим делима: *О џореклу словенској џисма*, Београд 1927; *Народностџи старо-црквенословенској језика*, Београд 1928. Из историје књижевности је написао: *Сџудије о српској народној лириџи*, Скопље 1921; *Из исџторије књижевној џрејорога*, Суботиџа 1927; *Народне умоџворине*, Београд 1931, као и низ мањих чланака и расправа на разне теме из словенског духовног и световног живота, што представља допринос руско-српским лингвокултуролошким, етнографским и књижевним темама.

Доминантна Ђуровићева карактеристика је, рекли бисмо, неуморан дух, који га је подстиџао и напросто терао да непрекидно и упорно пише књиге и објављује радове како у посебним издањима страних и домаћих издавача, тако и у многобројним часописима, што је било пропраћено и позитивним и негативним критикама.

Свој вансеријски таленат и огромна знања која је стицао у престижним научним институцијама свога времена, нажалост, није у потпуности искористио и није дао онај зрео плод који би се од научника његових могућности с правом могао очекивати. Научник и мислећи човек снажног и јасног става, није успео да се одупре надирућим силама зла и ратних околности: бива утамничен и у логору смрти спаљен. Његово дело, посебна издања, чланци, расправе остају покољењима која долазе, да буду путоказ и светионик у неким новим проучавањима прошлости, али и опомена да се научне снаге користе у праве сврхе — за развој научне мисли и остављање трајних вредности од значаја за народ, државу и друштво.

Литература

- Аранитовић 1985: Добрило Аранитовић, „Црна Гора и Црногорци у часописима [...] Гласник Југословенског професорског друштва (1921–1941) и Књижевни север (1925–1935)“, *Бидлиографски вјесник*, год. XIV, бр. 3, Цетиње, 211–216.
- Аранитовић 1986^а: Добрило Аранитовић, „Црна Гора и Црногорци у часописима [...] Јужни преглед (1927–1939), Гласник Историјског друштва у Новом Саду (1928–1940), Живот и рад (1928–1941)“, *Бидлиографски вјесник*, год. XV, бр. 1, Цетиње, 109–186.
- Аранитовић 1986^б: Добрило Аранитовић, „Црна Гора и Црногорци у часописима [...] Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор (1921–1981)“, *Бидлиографски вјесник*, год. XV, бр. 3, Цетиње, 36–89.
- Аранитовић 1988^а: Добрило Аранитовић, „Црна Гора и Црногорци у [...] ревији Народна одбрана (1927–1941)“, *Бидлиографски вјесник*, год. XVII, бр. 2, Цетиње, 190–204.
- Аранитовић 1988^б: Добрило Аранитовић, „Црна Гора и Црногорци у часопису Прилози проучавању народне поезије (1934–1939)“, *Бидлиографски вјесник*, год. XVII, бр. 3, Цетиње, 155–171.
- Аранитовић 1993: Добрило Аранитовић, „Црна Гора и Црногорци у периодици [...] Воља (1926–1930)“, *Бидлиографски вјесник*, год. XXII, бр. 1, Цетиње, 59–65.
- Аранитовић 1994: Добрило Аранитовић, „Црна Гора и Црногорци у међуратним теолошко-црквеним часописима“, *Бидлиографски вјесник*, год. XXIII, бр. 3, Цетиње, 93–111.
- Аранитовић 2000: Добрило Аранитовић, „Био-библиографија Димитрија П. Ђуровића (1882–1945)“, *Бидлиографски вјесник*, год. XXIX, бр. 2–3, Цетиње, 61–72.
- Вићентић–Пипер 2006: Биљана Вићентић, Предраг Пипер, *Бидлиографија српске лингвистичке русистике (1991–2000)*, Нови Сад: Матица српска.
- Дамљановић 2000: Дара Дамљановић, *Руски језик у Србији: уџбеници до 1941. године*, Београд: Филозофски факултет.
- Дамљановић–Кончаревић 2010: Дара Дамљановић, Ксенија Кончаревић, *Настава и методика настава руског језика у Србији у XIX и XX веку: прилози за историју*, Београд: Славистичко друштво Србије.
- Ђуровић Д. 1946: Димитрије Ђуровић, *Речник руско-српскохрватски: са драматичком руског језика*, друго поправљено издање, Београд: Француско-српска књижара А. М. Поповића.

- Ђуровић Н. 1946: Наталија Ђуровић, „Место Предговора за друго издање“, у: Димитрије Ђуровић, *Речник руско-српскохрватски: са грамањиком руској језика*, друго поправљено издање, Београд: Француско-српска књижара А. М. Поповића, 8.
- Извештај Државне шрпковачке академије у Земуну за школску 1929/1930*, Земун 1930.
- Кончаревић 2008: Ксенија Кончаревић, „Непознати документи о универзитетској делатности Радована Кошутића“, *Славистика*, XII, Београд, 389–402.
- Кончаревић 2009: Ксенија Кончаревић, „Прилог проучавању међуратне славистике: русистички опус др Димитрија Ђуровића“, *Славистика*, XIII, Београд, 497–508.
- Кончаревић 2010^а: Ксенија Кончаревић, „Из историјата наставе славистике на Православном богословском факултету у Београду: др Димитрије Ђуровић (1882–1945)“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати: зборник радова научној скупи*, књ. 5, Београд, 167–182.
- Кончаревић 2010^б: Ксенија Кончаревић, „Забрављени прегалац међуратне славистике: др Димитрије Ђуровић (1882–1945)“, у: Дара Дамљановић, Ксенија Кончаревић, *Настава и методика наставе руској језика у Србији у XIX и XX веку: прилози за историју*, Београд: Славистичко друштво Србије, 115–134.
- Кончаревић 2017: Ксенија Ј. Кончаревић, „Лексикографско дело Димитрија Ђуровића“, *Научни саставанак слависта у Вукове дане: зборник теза и резимеа*, књ. 47, Београд, 38–39. [Рад објављен у изводу.]
- Кончаревић 2018: Ксенија Ј. Кончаревић, „Лексикографско дело Димитрија Ђуровића“, *Научни саставанак слависта у Вукове дане*, књ. 47/1, Београд, 451–460.
- Кончаревић–Дамљановић 2016: Ксенија Кончаревић, Дара Дамљановић, «290 лет преподавания русского языка в Сербии», *Русский язык как инославянский*, 8, Белград, 198–207.
- Кончаревић–Трнавац 2004: Ксенија Кончаревић, Радослава Трнавац, *Библиографија југословенске лингвистичке русистике (1986–1991)*, Нови Сад: Матица српска.
- Миљанић 1977: Новак Р. Миљанић, „Прилог био-библиографији др-а Димитрија Ђуровића“, *Библиографски вјесник*, год. VI, бр. 1, Цетиње, 129–133.
- Народна одбрана*, број 48, 29. новембар 1930, Београд, 753–754.
- Павловић-Шајтинац 2016: Маја Павловић-Шајтинац, *Лексикографија школских речника руској језика у српској и хрватској јоворној и социокултурној средини*, Докторска дисертација, Београд: Филолошки факултет.
- 50 годишњица рада Државне шрпковачке академије у Земуну 1883–1933. и Извештај о ученичком раду и најрејку за школску 1933–1934 годину*, Земун: Штампарија Миленка Л. Пешића, 1934.
- Пипер 1984: Предраг Пипер, *Библиографија југословенске лингвистичке русистике (1945–1975)*, Нови Сад: Матица српска.
- Пипер 1990: Предраг Пипер, *Библиографија југословенске лингвистичке русистике (1976–1985)*, Нови Сад: Матица српска.
- Правила и правилник Народне одбране*, Београд: Штампарија Св. Сава, 1924.
- Пузовић 2007: Предраг Пузовић, „Лексикографско дело Димитрија Ђуровића“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати: зборник радова научној скупи*, књ. 2, Београд, 77–97.

- Радојчић 2016: Ружица Радојчић, *Стируктурно-садржинске и функционалне карактеристике дидактичких драматика руског језика у индолошкој (српској и хрватској) говорној средини*, Докторска дисертација, Београд: Филолошки факултет.
- Рајковић 1990: Видак Рајковић, *Црногорска библиографија [1494–1994]*, том I, књига 4, *Монографске публикације 1919–1944*, Цетиње: Централна народна библиотека СР Црне Горе.
- Ранковић 2010: Зоран Ранковић, „Предавачи Црквенословенског језика на Богословском факултету до Другог светског рата“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати: зборник радова научној скупштини*, књ. 7, Београд, 73–78.
- Стевановић 2015: Зоран Стевановић, *Гимназија у Алексинцу: од 1918. до 1941.* Алексинац: Библиотека „Вук Караџић“.
- Терзић 1999: Богдан Терзић, *Руско-српске језичке паралеле*, Београд: Славистичко друштво Србије.
- Толстой 1984–1985: Никита И. Толстой, «Из историје славистике – Опыт карты праславянских диалектов Д. П. Джуровича, 1913. г.», *Зборник Машице српске за филологију и лингвистику*, 27–28, Нови Сад, 789–799.
- Трифунковић 1939: Илија Ж. Трифунковић, *Порука Народне одбране*, Пропагандна библиотека Народне одбране, Београд.
- Црногорска библиографија [1494–1994]*, том IV, књига 2, *Библиографија о Црној Гори на руском језику 1722–1989*, саставили Е. Ф. Цветкова и др., Цетиње: Централна народна библиотека Републике Црне Горе „Ђурђе Црнојевић“, 1992.
- Bogavac 1972: Mirjana Bogavac i dr., *Bibliografija radova o narodnoj književnosti*, I, Posebna izdanja, knj. XVIII, Odjeljenje za književnost i umjetnost, knj. I, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- Boldocky 2009: Samuel Boldocky, *Riaditelia Gymnázia v Petrovci 1919–2009*, Báčsky Petovec: Slovenské vydavateľské centrum: Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom.
- Ђуровић 1936: Dimitrije Ђуровић, *Rečnik rusko-srpskohrvatski: sa gramatikom ruskog jezika*, Beograd: Nolit.
- Hunjak 1977: Đurđica Hunjak, *Bibliografija radova o narodnoj književnosti*, IV, Posebna izdanja, knj. XXXII, Odjeljenje za književnost i umjetnost, knj. IV, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- Maglajić 1979: Munib Maglajić, *Bibliografija radova o narodnoj književnosti*, V, Posebna izdanja, knj. XLI, Odjeljenje za književnost i umjetnost, knj. VI, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- Miljanić 1979: N[ovak]. R. Miljanić, „Ђуровић, Dimitrije (Petrovo Kopito, C. Gora, 29. X 1882 – Mauthausen, aprila 1945)“, u: *Leksikon pisaca Jugoslavije*, tom II, glavni urednik Ž. Bošković, Novi Sad: Matica srpska, 78.
- Racković 1987: Nikola Racković, „Ђуровић, Dimitrije (Petrovo Kopito, 1882 – Mauthausen, 1945)“, *Prilozi za leksikon crnogorske kulture*, Cetinje: Centralna narodna biblioteka SR Crne Gore „Ђурђе Црнојевић“, 63.

Dragana D. Savin

Life and Works of Dr Dimitrije Đurović from Petrovo Kopito (1882–1945)

Summary

This paper provides the detailed account of life and work of Dr Dimitrije Đurović, a forgotten expert in Slavic and Russian studies who lived between the world wars. He started his education in Danilovgrad and moved to Russia, where he was offered the opportunity to continue and finish his studies as a gifted student, and start his professional and research career, but he returned to his motherland after the Great War ended (the First World War). Working in various secondary and academic education facilities, as well as different subjects he taught, such as Russian, Serbo-Croatian (Serbian), Church Slavonic, German, History, influenced his work enabling him to leave a prolific and heterogenous legacy. In the beginning of his career, he wrote papers on Old Church Slavonic, Slavic and Russian linguistic studies, history and theory of literature, whereas later he dedicated his efforts to writing coursebooks, translating and journalism. Due to his political activities and cooperating with the Resistance Movement in Yugoslavia, even though he was deeply religious his whole life, he was arrested in 1942 and taken to the concentration camp Banjica and subsequently deported to the death camp Mauthausen, where he was died a martyr's death just before the end of the Second World War and fall of fascism, against which he fought verbally in his journal articles.

Key words: Dimitrije Đurović, bio-bibliography, Russian studies, Slavic studies.